

STATUT VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO ZASTUPOVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY PŘED MEZINÁRODNÍMI ORGÁNY OCHRANY LIDSKÝCH PRÁV

Článek 1 Poslání vládního zmocněnce

(1) Vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před mezinárodními orgány ochrany lidských práv („vládní zmocněnec“) hájí zájmy České republiky jako demokratického právního státu dodržujícího lidská práva a základní svobody v řízeních podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“)¹⁾ před Evropským soudem pro lidská práva („Soud“), jakož i před Výborem ministrů Rady Evropy („Výbor ministrů“) ve věcech, které navazují na řízení před Soudem, jejichž byla Česká republika účastníkem.

(2) Vládní zmocněnec obdobně hájí zájmy České republiky v řízeních o kolektivních stížnostech před Evropským výborem pro sociální práva („EVSP“), který dohlíží na provádění práv chráněných Evropskou sociální chartou²⁾, jakož i při posuzování stavu provádění jeho rozhodnutí vydaných v těchto řízeních.

(3) Vládní zmocněnec dále obdobně hájí zájmy České republiky v řízeních o individuálních oznámeních před:

- a) Výborem OSN pro lidská práva podle Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech³⁾,
- b) Výborem OSN proti mučení podle článku 22 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání⁴⁾,
- c) Výborem OSN pro odstranění rasové diskriminace podle článku 14 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace⁵⁾,

¹⁾ (Evropská) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších protokolů, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb., ve znění sdělení č. 41/1996 Sb., sdělení č. 243/1998 Sb., sdělení č. 48/2010 Sb. m. s. a sdělení č. 26/2021 Sb. m. s.

²⁾ Evropská sociální charta, ve znění pozdějších protokolů, vyhlášená pod č. 14/2000 Sb. m. s., ve znění sdělení č. 56/2010 Sb. m. s., a Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě zakládající systém kolektivních stížností, vyhlášený pod č. 80/2012 Sb. m. s.

³⁾ Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, vyhlášený pod č. 169/1991 Sb.

⁴⁾ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, vyhlášená pod č. 143/1988 Sb., ve smyslu prohlášení obsaženého ve sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 39/1997 Sb.

⁵⁾ Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, vyhlášená pod č. 95/1974 Sb., ve smyslu prohlášení obsaženého ve sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 24/2002 Sb. m. s.

- d) Výborem OSN pro odstranění diskriminace žen podle Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen⁶⁾,
- e) Výborem OSN pro práva dítěte podle Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte zavádějícího postup předkládání oznámení⁷⁾,
- f) Výborem OSN pro nucená zmizení podle článku 31 Mezinárodní úmluvy o ochraně všech osob před nuceným zmizením⁸⁾ a
- g) Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením podle článku 1 Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením⁹⁾,

jakož i při posuzování stavu provádění jejich rozhodnutí vydaných v těchto řízeních.

Článek 2 Vládní zmocněnec

(1) Vládním zmocněncem je ředitel odboru kanceláře vládního zmocněnce Ministerstva spravedlnosti, nerozhodne-li vláda na návrh ministra spravedlnosti jinak.

(2) Vládním zmocněncem může být bezúhonný občan České republiky, který:

- a) získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva studiem na vysoké škole v České republice¹⁰⁾, nebo se orientuje v právním řádu České republiky a získal rovnocenné vzdělání v oblasti práva na vysoké škole v zahraničí, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů,
- b) má výbornou znalost jednoho z jednacích jazyků Soudu a alespoň dobrou znalost druhého z nich,
- c) výborně se orientuje v problematice mezinárodní ochrany lidských práv,
- d) nezastupuje nebo v posledních dvou letech před předpokládaným jmenováním do funkce nezastupoval stěžovatele v řízení před Soudem.

⁶ Opční protokol k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen, vyhlášený pod č. 57/2001 Sb. m. s.

⁷ Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte zavádějící postup předkládání oznámení, vyhlášený pod č. 28/2016 Sb. m. s.

⁸ Mezinárodní úmluva o ochraně všech osob před nuceným zmizením, vyhlášená pod č. 13/2017 Sb. m. s.

⁹ Opční protokol k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, vyhlášený pod č. 33/2021 Sb. m. s.

¹⁰ § 46 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Článek 3

Kancelář vládního zmocněnce, zástupce vládního zmocněnce

(1) Kancelář se člení na oddělení¹¹.

(2) Ministerstvo spravedlnosti vytváří potřebné podmínky k plnění úkolů vládního zmocněnce a k zabezpečení řádného chodu Kanceláře.

(3) Vládní zmocněnec si určí zástupce.

Článek 4

Úkoly a pravomoc vládního zmocněnce

(1) Ve vztahu k řízením podle Úmluvy vládní zmocněnec zejména:

- a) vystupuje před Soudem a Výborem ministrů jménem České republiky,
- b) tvoří koncepci obhajoby zájmů České republiky v souladu se svým posláním,
- c) zpracovává stanoviska vlády k individuálním a mezistátním stížnostem podaným k Soudu proti České republice, a je-li to s ohledem na otázky, které stížnost nastoluje, vhodné, i proti ostatním stranám Úmluvy,
- d) vede delegaci České republiky na ústních jednáních před Soudem a rozhoduje o jejím složení,
- e) s příslušnými orgány veřejné moci a po projednání Kolegiem expertů pro provádění rozhodnutí mezinárodních orgánů ochrany lidských práv vytváří koncepci opatření nezbytných k výkonu rozsudků Soudu, navrhuje a koordinuje postup směřující k jejich přijetí a předkládá vyjádření České republiky pro Výbor ministrů týkající se těchto opatření,
- f) spolupracuje se zmocněnci jiných smluvních států Úmluvy a účastní se v Radě Evropy práce mezivládních expertních orgánů týkajících se Úmluvy a Soudu a činnosti Výboru ministrů v řízení podle Úmluvy.

(2) Úkoly a pravomoci uvedené v čl. 4 odst. 1 vládní zmocněnec přiměřeně vykonává i ve vztahu k řízením před orgány uvedenými v čl. 1 odst. 2 a 3.

(3) Vládní zmocněnec dále:

- a) využívá v odůvodněných případech odbornou pomoc dalších osob,
- b) předkládá ministru spravedlnosti a jeho prostřednictvím vládě návrhy opatření směřujících k naplnění svého poslání,
- c) předkládá prostřednictvím ministra spravedlnosti vládě každoročně zprávu o své činnosti,
- d) jakožto člen Rady vlády pro lidská práva („Rada“) se podílí na její činnosti; prostřednictvím státních zaměstnanců působících v Kanceláři se vládní zmocněnec podílí i na činnosti výborů zřízených Radou,
- e) soustavně usiluje o šíření a prohlubování povědomí o judikatuře Soudu, čímž přispívá k posílení vnitrostátního provádění Úmluvy a předcházení jejího

¹¹ Nařízení vlády č. 92/2015 Sb., o pravidlech pro organizaci služebního úřadu.

porušování; činí tak zejména prostřednictvím pořizování překladů rozsudků Soudu, zpracováním anotací rozsudků a zveřejňováním anotací v periodiku o aktuální judikatuře Soudu a v databázi lidskoprávní judikatury, vedené Ministerstvem spravedlnosti, a dokumentů, jakož i prostřednictvím přednáškové činnosti,

- f) spolupodílí se na přípravě studijních textů a chodu zkušebních komisí při Úřadu vlády pro zvláštní část úřednické zkoušky pro obor státní služby lidská práva,
- g) vyjadřuje se ke slučitelnosti ustanovení vybraných právních předpisů a jejich návrhů s ustanoveními Úmluvy a dalších mezinárodních úmluv o ochraně lidských práv a základních svobod.

(4) Nestanoví-li tento statut jinak, vykonává vládní zmocněnec své úkoly samostatně.

(5) Souhlasu vlády k úkonu vládního zmocněnce je třeba, jde-li o:

- a) podání mezistátní stížnosti,
- b) podpis dohody o smírném urovnání stížnosti nebo vydání jednostranného prohlášení vlády za podmínek uvedených v čl. 7 odst. 2 až 4,
- c) předložení Soudu seznamu soudců *ad hoc*,
- d) další úkony, které si vláda vyhradí ke schválení nebo u nichž si ministr spravedlnosti její souhlas vyžádá.

Článek 5

Spolupráce s orgány veřejné moci

(1) Orgány veřejné moci, osoby, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy, a osoby, kterým byla zákonem nebo smlouvou svěřena pravomoc závazně rozhodovat o právech a povinnostech jiných osob („dotčené orgány“), poskytují vládnímu zmocněnci informace a další součinnost na základě zákona¹².

(2) Žádá-li vládní zmocněnec o spolupráci ministerstva, obrací se zpravidla na jejich zástupce v Kolegiu expertů pro provádění rozhodnutí mezinárodních orgánů ochrany lidských práv („Kolegium“), kteří jsou prostředníky mezi těmito ministerstvy a vládním zmocněncem. V ostatních případech se vládní zmocněnec zpravidla obrací přímo na vedoucího představitele orgánu veřejné moci, který žádá o spolupráci.

(3) Vládní zmocněnec je oprávněn se obrátit na jakýkoli orgán veřejné moci s výzvou, aby v rámci svých pravomocí bezodkladně učinil kroky nezbytné ke splnění předběžného opatření uloženého Českou republikou Soudem či orgánem uvedeným v čl. 1 odst. 2 a 3.

(4) Vládní zmocněnec je oprávněn po dohodě s vedoucím Stálé mise České republiky při Radě Evropy pověřit tuto misi některými úkony souvisejícími s jednáním před Výborem ministrů.

¹² Zákon č. 186/2011 Sb., o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

(5) Vládní zmocněnec je oprávněn zřídit si poradní orgán ve vztahu k jednotlivým věcem projednávaným orgány uvedenými v článku 1.

(6) Orgány veřejné moci nesou náklady na poskytnutí spolupráce vládnímu zmocněnci ze svých rozpočtových prostředků. Ministerstvo spravedlnosti nese ostatní náklady související s naplňováním poslání vládního zmocněnce a s činností Kanceláře.

Článek 6 Kolegium

(1) Kolegium je poradním orgánem vládního zmocněnce pro výkon rozsudků Soudu a provádění rozhodnutí orgánů uvedených v čl. 1 odst. 2 a 3.

(2) Kolegium se skládá ze zástupců všech resortů, obou komor Parlamentu České republiky, vrcholných soudů, státního zastupitelství, Kanceláře veřejného ochránce práv, akademické obce, občanské společnosti, jakož i dalších odborníků. Členy Kolegia jmenuje vládní zmocněnec zpravidla na návrh vysílajícího orgánu, instituce či organizace.

(3) Úkolem Kolegia je analyzovat rozsudky Soudu a rozhodnutí orgánů uvedených v čl. 1 odst. 2 a 3 vydané v řízeních proti České republice a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k provádění těchto rozsudků a rozhodnutí, jimiž se zabrání opakování obdobných porušení Úmluvy a dalších mezinárodních smluv o ochraně lidských práv a základních svobod v budoucnu. Kolegium obdobně projednává i rozsudky Soudu vydané v řízeních proti jiným členským státům Rady Evropy, má-li právní názor, který v nich Soud vyslovil, dopad pro vnitrostátní právní řád či praxi.

(4) Vládní zmocněnec svolává zasedání Kolegia podle potřeby vyplývající z vynesení rozsudků Soudu a rozhodnutí orgánů uvedených v čl. 1 odst. 2 a 3 zpravidla jednou až dvakrát do roka. Ze zasedání Kolegia se pořizuje zápis obsahující závěry k jednotlivým bodům programu, jejichž součástí jsou i doporučení určená věcně příslušným orgánům ohledně obecných opatření, která by měla být přijata. Podklady a zápisy z jednání Kolegia vládní zmocněnec uveřejňuje na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

(5) Vládní zmocněnec může zřídit pracovní skupiny Kolegia, které se zaměří na provedení určitého rozsudku či rozhodnutí. Na činnosti pracovních skupin se mohou vedle členů Kolegia podílet i další přizvané osoby.

Článek 7 Smírné urovnání stížností

(1) Vládní zmocněnec, na návrh kanceláře Soudu nebo po vzájemném jednání se stěžovatelem, může jménem České republiky v kterékoli fázi řízení před Soudem uzavřít dohodu o smírném urovnání kterékoli stížnosti.

(2) Jestliže má na základě návrhu dohody v jednotlivém případě Česká republika poskytnout plnění ve výši přesahující 20 tis. eur, je vládní zmocněnec povinen si před jejím podpisem vyžádat vyjádření ministerstev financí a zahraničních

věcí, jakož i ministerstev, do jejichž věcné působnosti spadá problematika nastolená stížností. Podpis dohody vyžaduje souhlas většiny oslovených ministerstev; není-li takového souhlasu dosaženo nebo s podpisem dohody nesouhlasí Ministerstvo financí z důvodu nedostatku finančních prostředků na úhradu plnění ve smyslu čl. 8 odst. 3 věty druhé, vládní zmocněnec může předložit návrh dohody ke schválení vládě.

(3) Jestliže má na základě návrhu dohody v jednotlivém případě Česká republika poskytnout plnění ve výši přesahující 100 tis. eur, vládní zmocněnec předloží návrh dohody ke schválení vládě. Současně může vláda rozhodnout o způsobu úhrady podle čl. 8 odst. 3 věty poslední.

(4) Vládní zmocněnec je v mezích uvedených v odstavcích 1 až 3 oprávněn jménem České republiky předložit Soudu též jednostranné prohlášení vlády o tom, že ve vymezeném rozsahu uznává stěžovatelem namítané porušení Úmluvy a že je za určitých podmínek připravena poskytnout stěžovateli nápravu tohoto porušení. Ministr spravedlnosti je o záměru vydat jednostranné prohlášení vlády informován; jeho souhlasu je třeba tam, kde plnění přesahuje částku uvedenou v odstavci 2.

Článek 8

Úhrada částek dle rozsudků a rozhodnutí Soudu

(1) Ministerstvo spravedlnosti rozpočtovým opatřením počátkem každého kalendářního roku navýší svůj rozpočet přesunem výdajů z kapitoly Všeobecná pokladní správa položky vládní rozpočtová rezerva o objem výdajů, které budou sloužit k výplatám spravedlivého zadostiučinění. V případě potřeby bude v průběhu roku na základě požadavku vládního zmocněnce tento objem výdajů dalšími přesuny z kapitoly Všeobecná pokladní správa pod obdobným kódem účelu přiměřeně navýšen.

(2) Po právní moci rozsudku Soudu, kterým se České republice ukládá zaplatit spravedlivé zadostiučinění, nebo po právní moci rozsudku nebo po vydání rozhodnutí Soudu o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu na základě smírného urovnání nebo jednostranného prohlášení vlády, předloží vládní zmocněnec překlad rozsudku nebo rozhodnutí Soudu a oznámí výši plnění věcně příslušnému odboru Ministerstva spravedlnosti.

(3) Není-li dostatek finančních prostředků na přesun podle odstavce 1 ve vládní rozpočtové rezervě, může být přesun proveden z úspor na jiných výdajích kapitoly Všeobecná pokladní správa v souladu s rozpočtovými pravidly, příp. se zmocněním vlády pro ministra financí. Není-li možné potřebnou výši těchto prostředků zabezpečit ani z kapitoly Všeobecná pokladní správa, rozhodne o způsobu rozpočtového krytí vláda na návrh ministra spravedlnosti po předchozím projednání s ministrem financí.

(4) Úhradu následně v souladu s rozsudkem nebo rozhodnutím Soudu provede Ministerstvo spravedlnosti.

(5) Případné záporné kursové rozdíly vzniklé mezi částkou vypočtenou na základě kursu ke dni vydání rozpočtového opatření a částkou ke dni skutečně realizované platby uhradí Ministerstvo spravedlnosti ze svého rozpočtu.

Článek 9

Informování o rozsudku Soudu

(1) Po vydání rozsudku zajistí vládní zmocněnec pořízení jeho překladu do českého jazyka a zpracování anotace, které zveřejní v databázi lidskoprávní judikatury a dalších dokumentů.

(2) Vládní zmocněnec seznámí s obsahem rozsudku dotčené orgány, které ve věci rozhodovaly či se jí zabývaly před podáním stížnosti k Soudu, popř. jejichž součinnost je potřebná k výkonu rozsudku.

(3) S obsahem rozsudku vládní zmocněnec vhodnou formou seznámí také veřejnost.

Článek 10

Podání žádosti o postoupení věci velkému senátu Soudu

(1) Po pořízení překladu rozsudku vládní zmocněnec předloží ministru spravedlnosti informaci o vydaném rozsudku a zamýšleném dalším postupu.

(2) Nenabyl-li rozsudek při svém vydání právní moci, rozhodne ministr spravedlnosti na doporučení vládního zmocněnce, zda je účelné podat návrh na postoupení věci velkému senátu Soudu.

Článek 11

Další opatření k výkonu rozsudků Soudu

(1) Vládní zmocněnec analyzuje rozsudky Soudu z hlediska potřeby přijetí dalších individuálních nebo obecných opatření k nápravě.

(2) Výsledky své analýzy vládní zmocněnec projedná s orgány veřejné moci, jejichž činnosti se výkon rozsudku dotýká.

(3) Návrh opatření k výkonu rozsudku, včetně harmonogramu jejich přijetí, předloží vládní zmocněnec k projednání Kolegiu.

(4) Kolegium může ve svých závěrech formulovat doporučení příslušným orgánům.

(5) Pakliže po projednání v Kolegiu není mezi vládním zmocněncem a příslušným orgánem ve věci opatření k nápravě shoda, rozhodne na návrh ministra spravedlnosti o dalším postupu vláda.

(6) Vládní zmocněnec ve stanovené lhůtě předloží Výboru ministrů zprávu o výkonu rozsudku. O projednání výkonu rozsudku ve Výboru ministrů informuje vládní zmocněnec příslušný orgán a Kolegium.

Článek 12

Řízení o individuálních oznámeních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv

(1) Podle článků 9 a 11 se přiměřeně postupuje i při provádění rozhodnutí orgánů uvedených v čl. 1 odst. 2 a 3.

(2) Podle článku 7 se obdobně postupuje i v řízeních před orgány uvedenými v čl. 1 odst. 3.

(3) Jednotlivci lze poskytnout zadostiučinění v penězích, pokud některý z orgánů uvedených v čl. 1 odst. 3 shledal porušení jeho práv a svobod a současně se to vzhledem k okolnostem jeví jako vhodná forma odčinění či zmírnění následků. Zadostiučinění lze jednotlivci poskytnout na základě majetkové škody, nemajetkové újmy a účelně vynaložených nákladů řízení. K určení výše zadostiučinění si může Ministerstvo spravedlnosti vyžádat předložení podkladů od dotyčného jednotlivce. Měli být poskytnuto plnění ve výši přesahující částky uvedené v čl. 7 odst. 2 a 3, postupuje se přiměřeně podle těchto ustanovení. Na poskytnutí zadostiučinění není právní nárok. Postup podle tohoto odstavce, nepřiznání zadostiučinění ani určení jeho konkrétní výše nepodléhají soudnímu přezkumu.

(4) Peníze sloužící k výplatám zadostiučinění dle předchozího odstavce jsou rozpočtovány v kapitole Všeobecná pokladní správa, v rámci ukazatele „Sociální výdaje; náhrady; neziskové a podobné organizace“ na položce „Odškodnění obětem trestné činnosti, škody způsobené při výkonu veřejné moci, soudní spory z titulu ochrana osobnosti, soudní řízení o omezení vlastnického práva, ostatní náhrady“. Na základě požadavků Ministerstva spravedlnosti jsou tyto prostředky Ministerstvem financí přesunovány s kódem účelu do kapitoly Ministerstva spravedlnosti, které provede úhradu.

Článek 13

Ustanovení přechodná a závěrečná

(1) Není-li určitá otázka v tomto statutu výslovně upravena, postupuje se způsobem, který nejvíce dbá na zabezpečení poslání vládního zmocněnce a který zohledňuje pravomoci a povinnosti stanovené tímto statutem.

(2) Ustanovení čl. 12 odst. 3 se použije v návaznosti na rozhodnutí orgánů uvedených v čl. 1 odst. 3, která byla vydána po nabytí účinnosti tohoto statutu. Zadostiučinění za majetkovou škodu lze poskytnout, jen pokud rozhodné skutečnosti, které jsou původem a skutečnou příčinou sporu mezi stranami a které vedly ke vzniku škody, nastaly po nabytí účinnosti tohoto statutu.

(3) Tento statut nabývá účinnosti dnem jeho schválení vládou.